

POZYTYWIŚCI – GRA KARCIANA

Łukasz Niewiadomski

KATEGORIA WIEKOWA: 15-18 LAT

ADRESAT: uczniowie w wieku 15–18 lat.

CZAS ZAJĘĆ: 45–90 minut.

SŁOWA KLUCZOWE: historia, pozytywizm, znane postacie, literatura.

WPROWADZENIE

Pozytywizm jest epoką literacką i historyczną trudną dziś do zrozumienia dla młodych odbiorców. Idea pracy u podstaw oraz sposób jej wprowadzania w ówczesnym życiu zostały pokazane w ogromnej liczbie materiałów i wspaniałych dzieł literackich. Scenariusz ten w formie prostej gry karcianej w syntetyczny sposób przedstawia działania na rzecz walki o ludzkie umysły, aby polska nauka, kultura mogły przetrwać lata rusyfikacji i germanizacji. Stanowi dobre uzupełnienie do nauki zarówno o epoce literackiej, jak i okresie historycznym obejmujących czas od powstania 1863 r. do wybuchu I wojny światowej. Wskazuje też moment powstawania społeczności lokalnej złożonej ze świadomych obywateli, potrafiących w swoim otoczeniu wprowadzać zmiany służące ich małej ojczyźnie.

CEL OGÓLNY

Zapoznanie uczniów z takimi hasłami pozytywizmu, jak praca u podstaw i praca organiczna. Wskazanie potrzeb i realiów epoki oraz sposobów realizacji założeń ww. hasła na terenie Mazowsza Północnego.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- zna główne założenia epoki pozytywizmu;
  - rozumie sposoby realizacji hasła pozytywizmu i osiągnięte wyniki;
  - rozpoznaje postacie związane z epoką pozytywizmu;
  - zna główne ośrodki realizacji hasła pozytywistycznych na północnym Mazowszu, potrafi wskazać je na mapie;
  - rozumie wpływ pracy pozytywistów na rzecz odzyskania niepodległości;
  - zna sytuację polityczną Rzeczypospolitej po klęsce powstania styczniowego, wskazuje rozpoczęcie budowania społeczeństwa obywatelskiego;
  - potrafi wyjaśnić, czym są samorządność i praca na rzecz dobra innych;
  - umie porównać działania pozytywistów ze współczesnymi działaniami w ramach samorządności lokalnej, swobody działania III sektora na rzecz pożytku publicznego.
-

METODY PRACY:

- pogadanka,
  - metoda sytuacyjna,
  - gra dydaktyczna.
-

FORMY PRACY:

- grupowa.

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- instrukcja i wprowadzenie do gry,
- karty do gry,
- plansza punktacji,
- tabela wyników,
- pionki w 4 różnych kolorach (po 1 zestawie na grupę).

ZAŁĄCZNIKI:

1. Instrukcja i wprowadzenie do gry.
2. Karty działań.
3. Karty postaci.
4. Karty wydarzeń.
5. Karty przeszkód.
6. Plansza punktacji.

BIBLIOGRAFIA:

Aleksander Świętochowski i szkoły w Gołotczyźnie, Muzeum Szlachty Mazowieckiej, Ciechanów 2008.

Aktywność kulturalno-oświatowa mazowieckich ziemian w XIX i XX wieku, Muzeum Szlachty Mazowieckiej, Ciechanów 2007.

Ciechanów. Szkice z historii miasta, Muzeum Szlachty Mazowieckiej Oddział w Gołotczyźnie, Ciechanów 2016.

I. Kotowicz-Borowy, *Tradycja Mazowska, powiat ciechanowski. Przewodnik subiektywny*, Mazowiecki Instytut Kultury, Warszawa 2016.

Tomasz Klonowski i jego Sokółówek, Muzeum Szlachty Mazowieckiej, Ciechanów 2011.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE [dostęp: 23.07.2019]:

<https://pl.wikipedia.org>

<http://sokolowek.pl>

<http://mlawa.pl>

Aleksandra Bąkowska, źródło: I. Kotowicz-Borowy, *Tradycja Mazowska, powiat ciechanowski. Przewodnik subiektywny*

Męska Szkoła Rolnicza w Gołotczyźnie Bratne, źródło: Muzeum Pozytywizmu w Gołotczyźnie, Oddział Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie

Dom Ludowy w Ciechanowie, źródło: Architektura Ciechanowa, zbiór Jana Korzybskiego

PRZEBIEG ZAJĘĆ

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Powitanie uczniów i poinformowanie, że na lekcji zagramy w grę karcianą.
2. Podzielenie klasy na grupy 3- lub 4-osobowe i rozdanie instrukcji gry (**załącznik nr 1**). Każda grupa otrzymuje zestaw kart działań, postaci, wydarzeń i przeszkód (**załączniki nr 2, 3, 4, 5**) oraz planszę punktacji (**załącznik nr 6**). Każda z grup musi też mieć zestaw 4 pionków.
3. Następnie nauczyciel omawia z uczniami instrukcję gry oraz przedstawia krótkie wprowadzenie.

CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Uczniowie wcielają się w postaci z epoki, które chcą realizować hasła pozytywizmu. Ich celem jest osiągnięcie najwyższego wyniku w zakresie trzech dziedzin: edukacji, kultury i pracy u podstaw. Aby go osiągnąć, muszą zagrać 11 rund (rund może być więcej, jeśli pozwala na to czas).
2. Uczestnicy wykładają na stół karty działań, postaci i wydarzeń. W czasie każdej rundy wyciągają dwie karty z talii i w grupie podejmują decyzję, którą kartę wprowadzić do gry, a z której zrezygnować. Po wyłożeniu karty od razu rozpatrują jej efekt i przesuwają odpowiednie pionki na planszy punktacji. Co 2. rundę gracze wyciągają jedną kartę ze stosu kart przeszkód i rozpatrują jej efekt. Po zakończeniu każdej rundy gracze przesuwają pionek o jedno pole na planszy punktacji. Nauczyciel czuwa, aby gra przebiegała zgodnie z zasadami.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA

Na zakończenie tworzymy tabele wyników, na których umieszczamy rezultaty osiągnięte przez grupy uczniów. Następnie podczas rozmów w grupach wskazujemy największe problemy, z którymi ścierali się pozytywiści chcący realizować główne założenia epoki. Szukamy wraz z uczniami metod realizacji pozytywistycznych ideałów we współczesnym świecie. Wskazujemy, że praca pozytywistów tworzyła zrębny społeczeństwa obywatelskiego. Łączymy pracę ówczesnych działaczy z takimi współczesnymi organizacjami pożytku publicznego, jak stowarzyszenia czy fundacje. Wskazujemy, jaką rolę odegrały działania pozytywistów na rzecz tworzenia się samorządności.

Załącznik nr 1.

Instrukcja i wprowadzenie do gry**WPROWADZENIE**

Witaj w epoce pozytywizmu! Po klęsce powstania styczniowego upadają ideały romantycznej walki o wolną Polskę. Walka z pól bitewnych przenosi się w sferę ludzkich umysłów. Natężona rusyfikacja ziem Królestwa Polskiego ma wyprzeć ze świadomości kulturowej wszystko, co polskie. Nowej fali restrykcji stawia czoło pokolenie pozytywistów, którzy realizują hasła pracy u podstaw i pracy organicznej, walcząc o umysły nowego pokolenia młodych ludzi oraz przetrwanie polskiej edukacji i kultury. Również ty możesz pomóc im w tej walce. Pomóż organizować tajne nauczanie, otwierać biblioteki, tworzyć teatry amatorskie, walcz z cenzurą. Strzeż się donosów, szpicli i ochrony, czyli tajnej rosyjskiej policji.

W każdym z nas jest pozytywista!**INSTRUKCJA**

Celem gry jest osiągnięcie jak najwyższego wyniku w trzech kategoriach: edukacja, kultura i praca u podstaw. Gracze używają kart postaci, kart działań i kart wydarzeń. Uwaga, co 2. rundę gracze muszą użyć kart przeszkód carskiej władzy, które są oznaczone punktami ujemnymi.

1. ELEMENTY GRY

Gra składa się z 32 kart. Na każdej karcie znajdują się opis oraz punktacja.

Karty postaci, karty działań i karty wydarzeń są oznaczone punktami dodatnimi, natomiast karty carskiej władzy – ujemnymi.

W talii mamy:

- 12 kart działań,
- 9 kart postaci,
- 4 karty wydarzeń,
- 7 kart carskiej władzy.

W grze niektóre karty łączą się i można zyskać bonusowe punkty do poszczególnych kategorii. Jeśli np. gracz wyciągnie kartę działań *Tajne nauczanie* oraz kartę postaci *Zuzanna Morawska*, to zyskuje 2 dodatkowe punkty do kategorii edukacja. Karty wydarzeń można wprowadzać do gry tylko wtedy, gdy się ma odpowiednie karty postaci.

Do gry dołączona jest plansza punktacji, na której nanosi się punkty oraz odznacza zakończoną rundę.

2. PRZYGOTOWANIE DO GRY

Karty postaci oraz działań należy połączyć w jedną talię i potasować, a następnie ułożyć je na stole rewersami do góry. Karty carskiej władzy również tasuje się i kładzie rewersami do góry. Karty wydarzeń trzeba ułożyć obok siebie – awersami do góry.

Na planszy punktacji gracze stawiają po jednym pionku na torze postępu rund (górny rząd) oraz na torach punktacji.

3. PRZEBIEG GRY

Gracze w czasie jednej rundy wybierają 2 karty ze stosu kart pozytywnych (kart postaci i kart działań). Do gry mogą użyć tylko jednej z nich. Należy rozpatrzyć od razu efekt wybranej karty i przesunąć pionki na torach punktacji o wartość podaną na karcie. Drugą kartę trzeba odrzucić – karty odrzucone nie biorą udziału w dalszej grze. Karty, które zostały użyte w grze, należy położyć tak, aby cała grupa miała do nich dostęp.

Po zakończeniu rundy gracze przesuwają pionek na torze postępu gry o 1 pole. Gdy pionek na torze postępu trafi na pole oznaczone carskim herbem (czarny orzeł z 2 głowami), gracze są zobowiązani do pobrania karty ze stosu carskiej władzy i rozpatrzenia negatywnego efektu karty. Zużyta kartę odkładają do stosu kart odrzuconych – karty te nie biorą już udziału w grze.

Gracze mają 11 rund na osiągnięcie jak najwyższego poziomu w grze.

Karty wydarzeń można dobrać tylko wtedy, gdy wylosuje się odpowiednie karty postaci, spełniające warunek opisany na którejś karcie wydarzeń.

4. ZAKOŃCZENIE

Po przesunięciu pionka na ostatnie pole na torze postępu gracze podliczają punktację – sumują punkty w 3 kategoriach. Wygrywa ta drużyna, która osiągnie najwyższy wynik.

5. WARIANTY GRY

Gra została stworzona w taki sposób, aby grupa graczy grała przeciw samej grze, nie przeciw sobie. Istnieje jednak możliwość rozgrywki na 2 osoby. W takim wypadku wygrywa ten gracz, który osiągnie wyższy poziom na koniec 11. rundy.

Powodzenia!

Załącznik nr 2.

Karty działań

TAJNE NAUCZANIE

Nasilająca się rusyfikacja ziem polskich skutecznie usuwała język ojczysty, a także kulturę i historię Polski z placówek oświatowych. Dlatego wielu działaczy pozytywistycznych rozpoczęło walkę o umysły kolejnego pokolenia, tworząc tajne komplety, na których uczono języka polskiego, literatury i historii. Za samo podejrzenie prowadzenia takiej działalności groziły więzienie lub zsyłka na Syberię.

Edukacja: +2

Kultura: +2

Praca u podstaw: +2

OTWIERANIE WIEJSKICH SZKÓŁ

Pozytywiści widzieli konieczność realizowania postulatów pracy u podstaw zwłaszcza na zacofanej polskiej wsi. Otwarcie szkoły, w której dzieci rolników uczyły się pisania i rachowania, dawało podstawy do dalszej edukacji.

Edukacja: +3

Kultura: +3

Praca u podstaw: +2

KWESTY CHARYTATYWNE

Realizacja nawet najbardziej wzniosłych ideałów nie jest możliwa bez finansowania. Dzięki zebranych m.in. podczas kwest kwotom działały szkoły, domy kultury i sierocińce.

Edukacja: 0

Kultura: 0

Praca u podstaw: +5

OTWIERANIE BIBLIOTEK I CZYTELNI

Szerzące się idee oświatowe propagujące konieczność dostępu do powszechnej edukacji wymusiły też tworzenie się publicznych bibliotek i czytelni. Do bibliotek tych przekazywali swoje prywatne zbiory mieszkańcy miast oraz ziemiańskich dworów. Były to prężnie działające ośrodki edukacji i kultury, choć - niestety - często zamykane przez carskie władze. W wielu bibliotekach znajdowały się tzw. księgozbiory tajne, tzn. książki zakazane przez cenzurę, np. dzieła Mickiewicza, Słowackiego, Norwida.

Edukacja: +5

Kultura: +4

Praca u podstaw: +2

DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ RÓWNOUPRAWNIENIA

Równouprawnienie kobiet oraz mniejszości religijnych było jednym z postulatów pozytywizmu. Równouprawnienie nie dzieli społeczeństwa na „my i oni”, lecz tworzy jedno spójne społeczeństwo obywateli, którego celem jest odbudowa niepodległego kraju.

Edukacja: +2

Kultura: 0

Praca u podstaw: +4

ZAKŁADANIE KÓŁEK ROLNICZYCH

Wzrost wiedzy wśród chłopów, unowocześnienie rolnictwa – założenia te miały na celu szerzenie wiedzy i świadomości wśród rolników. Kółka rolnicze skupiały ludzi o nowoczesnym podejściu do rolnictwa oraz przeciwdziałały rosyjskiemu planowi pozostawienia polskiej wsi w gospodarczym zacofaniu.

Edukacja: 0

Kultura: +1

Praca u podstaw: +4

OTWIERANIE SIEROCIÓW

W latach 90. XIX wieku podjęto działania na rzecz pomocy osieroconym dzieciom. Powstawały ośrodki dla sierot dające im możliwość rozwoju dzięki edukacji oraz wychowaniu.

Edukacja: +2

Kultura: 0

Praca u podstaw: +4

TEATRY AMATORSKIE

W czasach nasilonej rusyfikacji powstawało wiele form działania mających na celu zachowanie kultury polskiej od zapomnienia. Jedną z nich były teatry amatorskie. W trakcie spektakli zamkniętych, tzn. odbywających się w tajemnicy przed władzami, prezentowano zakazane przez cenzurę carską polskie sztuki teatralne.

Edukacja: +2

Kultura: +4

Praca u podstaw: +2

ZAKŁADANIE KÓŁ GOSPODYŃ

Tworzenie kół gospodyń wiejskich było jedną z form realizacji idei pozytywistycznych. Dzięki takim lokalnym organizacjom często powstawały szkoły, czytelnie, działały amatorskie teatry. Instytucje te stały się nośnikami kultury i tworzyły zręby samostanowienia i samorządności.

Edukacja: 0

Kultura: +3

Praca u podstaw: +2

TYGODNIK SPOŁECZNY, POLITYCZNY I LITERACKI „PRAWDA”

Wydawnictwa prasowe piszące po polsku, w których można było drukować artykuły filozoficzne, krytyczno-literackie oraz szerzyć idee pracy u podstaw, były bardzo ważnym nośnikiem myśli, wiedzy i kultury polskiej.

Edukacja: +2

Kultura: +4

Praca u podstaw: +2

FUNDUSZE STYPENDIALNE ORAZ MECENAT SZTUKI

Wspieranie młodych artystów i naukowców przez organizacje i stowarzyszenia było dla osób niezamożnych nieraz jedyną możliwością ukończenia studiów. Dzięki tej pomocy wielu wybitnych Polaków zadebiutowało na arenie międzynarodowej. Często przypominali oni, że mimo iż są obywatelami Imperium Rosyjskiego, to przede wszystkim są Polakami. Przykładem takiej fundacji jest Kasa Mianowskiego, z której pomocy korzystali: Maria Konopnicka, Maria Skłodowska, Zygmunt Gloger.

Edukacja: +2

Kultura: +2

Praca u podstaw: +5

CHÓR VICTORIA

Założony z inicjatywy Marii Zakrzewskiej-Ranieckiej oraz innych absolwentek pensji dla dziewcząt pani Józefy Smoleńskiej. Oficjalnie był to chór kościelny. Nieoficjalnie działała przy nim tajna szkoła elementarna dla ok. 100 dzieci. Organizowano koncerty patriotyczne, wieczory literackie, przedstawienia teatralne.

Edukacja: +4

Kultura: +4

Praca u podstaw: +5

Załącznik nr 3.

Karty postaci

ALEKSANDER ŚWIĘTOCHOWSKI
(1849-1938)

Wybitny polski publicysta, filozof, krytyk, historyk, pisarz. Działacz kulturalno-oświatowy. Założyciel i redaktor czasopisma „Prawda”. Twórca wielu dzieł literackich, m.in. *O powstaniu praw moralnych*, *Historia chłopów polskich*. Wspierał Aleksandrę Bąkowską w otwarciu żeńskiej szkoły rolniczej w Gołotczyźnie, a następnie otworzył taką samą szkołę męską pod nazwą Bratne w tej samej miejscowości. Wspomagał dążenia kobiet do równouprawnienia, walczył o rozwój oświaty. Wykładał i nauczał w licznych szkołach rolniczych na terenie Mazowsza Północnego.

Edukacja: +6**Kultura: +5****Praca u podstaw: +7**TOMASZ KLONOWSKI
(1850-1899)

Właściciel majątku Sokółówek pod Ciechanowem – przeznaczył go w testamencie na placówkę oświatową. Dwór wraz z 240 ha ziemi stał się w przyszłości kuźnią polskiej kadry nauczycielskiej. Dzięki ostatniej woli Tomasza Klonowskiego mógł powstać pierwszy na Mazowszu Północnym uniwersytet ludowy.

Edukacja: +5**Kultura: +4****Praca u podstaw: +6**

FRANCISZEK RAJKOWSKI (1848-1908)

Lekarz, pozytywista. W prywatnym gabinecie leczył za darmo biednych i potrzebujących. Niestrudzenie działał na rzecz szerzenia wiedzy o higienie. Napisał kilka poradników lekarskich. Ofiarny działacz na rzecz utrzymania polskiej kultury w czasach zaborów. Był głównym wykonawcą testamentu Tomasza Klonowskiego, wspomagał utworzenie szkoły rolniczej w Sokółówku.

Edukacja: +3

Kultura: +4

Praca u podstaw: +5

ALEKSANDRA BĄKOWSKA (1851-1926)

Urodziła się w Ślubowie, w gminie Gąsocin. Wieloletnia redaktorka pisma „Prawda”, w którym publikowała tłumaczenia tekstów angielskich i francuskich pozytywistów. Większość życia poświęciła na realizację marzenia, jakim było otwarcie placówki oświatowej. Ostatecznie w zakupionym dworze w Gołotczyźnie otworzyła w 1909 r. Szkołę Gospodarstwa Domowego dla Dziewcząt Wiejskich. Była bliską przyjaciółką Elizy Orzeszkowej oraz Aleksandra Świętochowskiego.

Edukacja: +5

Kultura: +4

Praca u podstaw: +6

JAN KONOPNICKI (1868-1930)

Najmłodszy syn Marii Konopnickiej, właściciel młynów rzecznych oraz pierwszego młyna parowego w Ciechanowie. Angażował się w działalność pozytywistyczną w powiecie ciechanowskim, wspierał otwarcie szkoły rolniczej w Sokołówku oraz przedsięwzięcia kulturalne na terenie miasta i okolicznych wsi, włączał się też w działalność teatralną oraz Towarzystwa Kultury Polskiej. Jego największym osiągnięciem było otwarcie Domu Ludowego w Ciechanowie. We wszystkich działaniach pomagała mu matka Maria Konopnicka.

Edukacja: +3

Kultura: +4

Praca u podstaw: +5

JADWIGA DZIUBIŃSKA (1874-1937)

Absolwentka tajnego Uniwersytetu Latającego. Skończyła jednocześnie 3 kierunki: biologię, historię literatury oraz pedagogikę. Poświęciła swoje życie krzewieniu wiedzy wśród dzieci i młodzieży wywodzących się ze wsi, tworząc m.in. ośrodki kultury dla młodzieży. W dorosłym życiu, zainspirowana formą pracy uniwersytetów ludowych w Danii, przeniosła na Polski grunt tę formę kształcenia, tworząc pierwsze szkoły branżowe w kraju, m.in. szkołę męską Pszczelin w Otrębusach, a także szkoły w Kruszynku, Gołotczyźnie oraz Sokołówku. Opracowała autorski program nauczania zawodu oraz wychowania w duchu patriotycznym i współdziałania społecznego. W zakładanych przez nią ośrodkach edukacyjnych kształciły się przyszłe kadry nauczycielskie.

Edukacja: +8

Kultura: +5

Praca u podstaw: +6

ZUZANNA MORAWSKA (1840-1922)

Powieściopisarka, pedagog, pionierka tajnego nauczania w czasach zaborów, działaczka społeczno-oświatowa. Jako młody pedagog, zgodnie z ideami pozytywizmu, założyła w Warszawie pensję dla dziewcząt, gdzie oficjalnie uczennice poznawały tajniki krawiectwa, w rzeczywistości pobierały nauki z historii, geografii, literatury polskiej. Za taką działalność groziło zesłanie na Syberię. W majątku Żulinek w powiecie mławskim organizowała wieczory z poezją i literaturą, dyskusje filozoficzne, koncerty pieśni patriotycznych. Nigdy nie ustawała w dążeniach do szerzenia wiedzy wśród najuboższych. Była współzałożycielką biblioteki i czytelnicy w Mławie, do której przekazała cały swój prywatny księgozbiór.

Edukacja: +5

Kultura: +4

Praca u podstaw: +4

REGINA ZIENKIEWICZOWA (1882-1965)

Córka Franciszka Rajkowskiego, uczennica tajnej pensji Zuzanny Morawskiej. Działaczka społeczna. Po śmierci ojca opiekowała się przez ponad 50 lat Uniwersytetem Ludowym w Sokolówku. Organizowała zbiórki pieniędzy na utrzymanie placówki, prowadziła rekrutację na kolejne kursy. Pisała liczne artykuły i wiersze na łamach wielu lokalnych i warszawskich gazet. Była orędowniczką postępu wsi i jej uniezależnienia się od dworu.

Edukacja: +4

Kultura: +3

Praca u podstaw: +6

MICHAŁ BOJANOWSKI
(1865–1932)

Działacz pozytywistyczny, założył pierwsze kółko rolnicze i czynnie sprzeciwiał się rusyfikacji – doprowadził do tego, że w urzędowych księgach powiatu ciechanowskiego zaczęto pisać po polsku. Zaborca ukarał go za to grzywną i nakazał opuścić kraj. Po powrocie do ojczyzny zasiadał w wielu komisjach i stowarzyszeniach edukacyjnych. Skrupulatnie dążył do edukacji powszechnej poprzez otwieranie szkół dostępnych dla wszystkich.

Edukacja: +4

Kultura: +2

Praca u podstaw: +3

Załącznik nr 4.

Karty wydarzeń

OTWARCIE UNIwersYTETU
LUDOWEGO W SOKOŁÓWKU
W 1909 R.

Powstała w 1909 r. szkoła przyjmowała początkowo chłopców z ubogich rodzin rolniczych, którzy ukończyli 18 lat, potrafili czytać i pisać. Otwarto ją pod rosyjską nazwą Sielsko-Chożiajstwiennaja Firma im. T. Klonowskiego, lecz językiem wykładowym był polski. Do wybuchu I wojny światowej ukończyło ją 200 uczniów. Jej głównym zadaniem było przygotować do praktycznej pracy w gospodarstwach rolnych, lecz w konspiracji przed zaborcą uczono tu geografii, historii i literatury polskiej oraz kształtowano u słuchaczy poczucie tożsamości narodowej i społecznej. Wśród wybitnych wykładowców znajdowali się: Jadwiga Dziubińska, Aleksander Świętochowski oraz Stanisław Wojciechowski – przyszły prezydent II RP.

Użycie tej karty jest możliwe, jeśli posiadasz karty postaci: Tomasz Klonowski i Franciszek Rajkowski.

Jeśli oprócz tych kart masz kartę postaci Jadwiga Dziubińska, dodajesz 2 dodatkowe punkty do kategorii edukacja.

Edukacja: +10

Kultura: +8

Praca u podstaw: +8

OTWARCIE ŻEŃSKIEJ SZKOŁY
GOSPODARSTWA DOMOWEGO
W GOŁOTCZYŃNIE W 1909 R.

Szkoła w Gołotczyźnie powstała w 1909 r. na wzór szkół zakładanych przez Zuzannę Morawską. Została otwarta jako Szkoła Gospodarstwa Domowego dla Dziewcząt Wiejskich, lecz pod przykrywką kształcenia przyszłych gospodyń wiejskich uczono tu w języku polskim wszystkich przedmiotów zakazanych przez zaborcę.

Użycie tej karty jest możliwe, jeśli posiadasz kartę postaci Aleksandra Bąkowska.

Edukacja: +10

Kultura: +8

Praca u podstaw: +8

OTWARCIE SZKOŁY ROLNICZEJ DLA CHŁOPCÓW BRATNE 1912 R.

Utworzona od 1912 r. szkoła Bratne realizowała hasło: „dla ziemi syn dla ludu brat”. W szkole młodzi chłopcy nie tylko uczyli się nowoczesnej gospodarki, lecz także wszystkich przedmiotów zakazanych przez zaborcę. Szkoła istnieje do dnia dzisiejszego jako Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Aleksandra Świętochowskiego.

Użycie tej karty jest możliwe, jeśli posiadasz kartę postaci Aleksander Świętochowski.

Edukacja: +10

Kultura: +8

Praca u podstaw: +8

DOM LUDOWY W CIECHANOWIE 1900 R.

Otworzony z inicjatywy Jana Konopnickiego w domu prywatnym Franciszka Rajkowskiego, przekazanym na potrzeby realizacji tego projektu społeczeństwu. Dom Ludowy był miejscem realizacji idei pracy u podstaw. Znajdowała się tu biblioteka, odbywały się zajęcia chóru i liczne spotkania kulturalne. Na otwarcie Domu Ludowego w Ciechanowie Maria Konopnicka napisała wiersz o tym samym tytule.

Użycie tej karty jest możliwe, jeśli posiadasz karty postaci Jan Konopnicki i Franciszek Rajkowski.

Edukacja: +4

Kultura: +6

Praca u podstaw: +5

Załącznik nr 5.

Karty przeszkód

UKAZ CARSKI

Ukaz to przepis wprowadzony przez administrację carską. Ukazy często powstawały, by walczyć z kulturą polską, np. zakaz używania języka polskiego w sądach, urzędach, szkołach, a nawet zakaz rozmów w języku polskim w miejscach publicznych.

Edukacja: -2

Kultura: -3

Praca u podstaw: -2

WIZYTA CARSKIEGO URZĘDNIKA

„Podwładny powinien przed obliczem przełożonego mieć wygląd lichy i durnowaty tak, aby swoim pojmowaniem istoty sprawy nie peszył przełożonego”

Ukaz C cara Rosji, Piotra I, z 9 grudnia 1791 r.

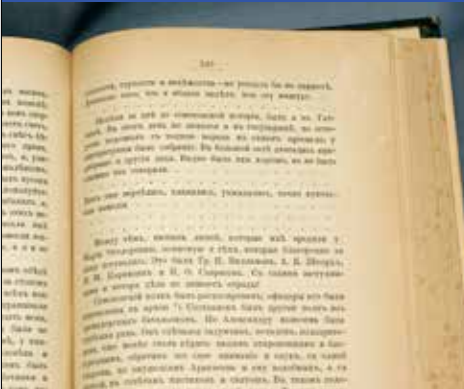
Każdy, kto prowadził tajne nauczanie, zawsze musiał uważać. Carski urzędnik w każdej chwili mógł się pojawić w szkole lub prywatnym domu. Za samo podejrzenie prowadzenia działalności antycarskiej groziły więzienie lub zsyłka na Syberię.

Edukacja: -3

Kultura: -3

Praca u podstaw: -1

CENZURA

Każda książka, wszystkie artykuły w gazecie i sztuki teatralne musiały przejść akceptację carskiego cenzora. Treści niezgodne z przepisami trafiały na listę zakazaną, a ich autorzy narażeni byli na więzienie lub zsyłkę na Syberię.

Edukacja: -4

Kultura: -4

Praca u podstaw: -2

NOWE PODRĘCZNIKI DO HISTORII

W szkołach skrupulatnie zastępowano podręczniki polskie podręcznikami rosyjskimi. Ich treść nie miała nic wspólnego z prawdą. Ślady tego sposobu rusyfikacji były najbardziej widoczne w podręczniku do historii, który całkowicie zakłamywał dzieje narodu polskiego.

Edukacja: -5

Kultura: -4

Praca u podstaw: -2

DONOS

Wprowadzony do szkół system premiowania za donoszenie na kolegów i nauczycieli był jedną z form rosyjskich represji. Nie każdy rozumiał postulatory pozytywistów i ich walkę o zachowanie kultury polskiej.

Edukacja: -2

Kultura: -3

Praca u podstaw: -5

SZPICEL

Nigdy nie można było być pewnym, że któryś z uczniów lub nauczycieli nie poinformuje władz rosyjskich o działalności polskiej w placówkach oświatowych i kulturalnych. System szpiclowania był jedną z form wprowadzenia systemu policyjnego do szkół.

Edukacja: -2

Kultura: -2

Praca u podstaw: -5

ZAKAZ NAUCZANIA W JĘZYKU POLSKIM

Eliminowanie języka polskiego z systemu nauczania rozpoczęło się od szkół wyższych. Następnie zakaz ten wprowadzono w szkołach powiatowych i wiejskich. Był restrykcyjnie wymagany i często sprawdzano, czy jest przestrzegany. Za najmniejsze uchybienia groziły więzienie lub zsyłka na Syberię.

Edukacja: -5

Kultura: -4

Praca u podstaw: -5

Załącznik nr 6.

Plansza punktacji

Tor postępu w grze

Punktacja

Edukacja   (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9)   [10] [20] [30] [40]

Kultura   (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9)   [10] [20] [30] [40]

Praca u podstaw   (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9)   [10] [20] [30] [40]